

I. הקשיים בקבלת גט

1-הבעל מקדש את אשתו והיא קניינו

על פי המקורות ההלכתיים האישה נתפסת כקניין בעלה. ואולם, יש הסוברים שה"קניין" מתייחס אך ורק ל"מיניות" של האישה, או שהוא לחלופין מונח פורמאלי בלבד המכונן קשר משפטי בלבד.

"כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה"

דברים כד', פסוק א'

כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעֵלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמָּצָא חַן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָהּ עֲרוּת דְּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ:

תורה, חוק מקראי

"הָאִשָּׁה נִקְנִית בְּשֵׁלֶשׁ דְּרָכִים"

משנה קידושין פרק א', משנה א'

הָאִשָּׁה נִקְנִית בְּשֵׁלֶשׁ דְּרָכִים, וְקוֹנָה אֶת עֲצָמָהּ בְּשִׁתֵּי דְרָכִים. נִקְנִית בְּכֶסֶף, בְּשֵׁטֶר, וּבְכִיָּאָה... וְקוֹנָה אֶת עֲצָמָהּ בְּגִט וּבְמִיתַת הַבְּעַל.

פירוש קהתי

האשה נקנית לאיש להיות ארוסתו, שלא יוכל לזכות בה, ושלא תהא מותרת לשום אדם בחייו אלא אם יתן לה גט, **בשלוש דרכים** - באחת משלוש דרכים המפורשת לקמן: **וקונה את עצמה** - מן הבעל, שהיא יוצאת ממנו ועומדת ברשותה להינשא לאחר, **בשתי דרכים** - באחת משתי הדרכים המפורטות. **נקנית בכסף** - שהאיש נותן לה כסף בפני עדים ואומר לה בפניהם: הרי את מקודשת לי בזה; **בשטר** - או בשטר שהאיש כותב לה בו: הרי את מקודשת לי, ונותנו לה בפני עדים; **ובכיאָה** - שהוא מתייחד עמה בפני עדים, ובועלה לשם קידושין... **וקונה את עצמה בגט** שנאמר (דברים כב, ב) "וכתב לה ספר כריתות", **ובמיתת הבעל** - שנאמר (שם, שם, ג) "ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו, או אם ימות האיש האחרון" מקיש הכתוב מיתה לגירושין.

ארץ-ישראל, 0-200 אח"ש

"משום דהאשה קניין כספו של האיש כמו עבדו, שורו, וחמורו"

תוספות רא"ש, כתובות פרק א'

ועוד תימה [ועוד תאמר, תקשה] כי היכי דאשה [כי כמו שאישה] שנולדו בה מומין אימרינן [אומרים] נסתחפה שדהו [נשטפה שדהו בשטפון], הכי נמי [כך גם] כאן האיש שנולדו בו מומין, נימא [נאמר] נסתחפה שדה שלה; ואמאי [ומדוע] כופין אותו להוציא? וי"ל משום דהאשה קניין כספו של האיש כמו עבדו שורו וחמור ותלויה במזלו.

הרא"ש שואל: למה כופים את הבעל לגרש את אשתו אם נתגלו מומים בבעל לאחר החתונה, ולעומת זאת לא מרשים לו לגרש את אשתו אם נתגלו אצלה מומים? לדברי הרא"ש, יש דמיון בין האישה לבין יתר הרכוש של הבעל, כגון עבדו, שורו וחמורו. כולם, לדברי הרא"ש, תלויים בבעל. לעומת זאת, הבעל אינו תלוי באישה; ולכן, גם אם נתגלים בה פגמים, אין הבעל יכול לגרש את אשתו, משום שהיא נחשבת כמו רכוש שנפגע המצוי תחת אחריותו של הבעלים.

ר' אשר בן ר' יחיאל, ספרד, 1250-1327

האישה עומדת ברשות עצמה

רמב"ן, השמטות, גיטין, דף ט', עמוד א'

ראיתי בתוספות הצרפתים ז"ל שדקדקו מכאן, דכיון שאנו משיאין את האשה על פי גיטה, אין מצריכין אותה לקיימו, אלא א"כ יש עליו עוררין... שאין אשה זו ממונו של בעל אלא ברשות עצמה היא לינשא.

ספרד, 1194-1270

ההלכה מאפשרת לבעל לשלוח גט לאשתו על ידי שליח. דבר זה נעשה במקרים שבהם הבעל והאישה אינם נמצאים באותו מקום. במקרים אלה, הבעל רשאי לכתוב את הגט במקום אחד, לחתום עליו בפני עדים ולתת אותו בידי שליח שימסור את הגט לאשתו הנמצאת במקום אחר. האישה, שמעוניינת להינשא בשנית על סמך הגט שנמסר לה על ידי שליח, צריכה שעדי הגט יעידו כי הם אלה החתומים בגופו של הגט. דין זה נקרא "קיום הגט". לדברי הרמב"ן, היות שהגט ברשות האישה והיות שהאישה אינה רכוש וממונו של הבעל, היא לא צריכה "לקיים את הגט" והיא יכולה להתחתן על פי גיטה.

"המהות המשפטית של הנישואין הוא שיעבוד האישה לבעל"

Rabbi J. David Bleich

KIDDUSHEI TA'UT: ANNULMENT AS A SOLUTION TO THE AGUNAH
PROBLEM, TRADITION, VOL. 33, NO 1 FALL 1998, PG. 114

המהות המשפטית (the legalistic essence) של הנישואין היא, למעשה, שיעבוד מיני בלעדי (exclusive conjugal servitude) שמעניקה הכלה לחתן. כל יתר הזכויות, החובות וההטבות, משניות הן ונובעות מהשיעבוד המיני. שלוש דרכי הקידושין - כלומר כסף, שטר וביאה - מקבילות להעברות של נכסי-דלא ניידי... ההבנה שהמהות של הנישואין גלומה בהעברת "רכוש" מידי הכלה לידי החתן מסבירה למעשה מדוע רק הבעל יכול לפרק את הנישואין. כמוטב של השיעבוד, ביטולו מחייב את הבעל לוותר מרצונו החופשי על הזכות שקנה.

ארה"ב, 1998

"מקודשת, ולא קנויה"

אליאב שוחטמן, עיתון "נקודה" מרץ תשנ"ט - 1999

זו גם משמעות המונח "קידושין": איסורה המוחלט של האישה על כל העולם כהקדש (קידושין ב:), במובן זה שהיא מיוחדת אך ורק לבעל שקידשה, ואינה מותרת לשום אדם אחר בעולם (תוספות שם, ד"ה 'דאסר'). קשר הקידושין הוא קשר חוזי... בעייתן של מסורבות הגט אינה נובעת מ"רעיון הקניין בקידושין". מדובר בבטיה הלכתית הנובעת מדיני גירושין...

ישראל, 1999

קניין הוא מעשה פורמלי המוכיח את גמירת הדעת של המתקשרים בנישואין
סיני דויטש, גמירת דעת והכוונה לייצור יחסים משפטיים בדיני חוזים במשפט העברי, האנגלי והישראלי; שנתון המשפט העברי ו-ח (תשל"ט-תש"ס), עמ' 104-71 (1980-1979)

המשפט העברי מציע מגוון קריטריונים העשויים לסייע בקביעת גמירת דעתם של המתקשרים בחוזה. בכל מקרה יש לבדוק האם הצדדים בהסכם אכן גמרו בדעתם, ואין בנמצא מבחן יחיד שבאמצעותו אפשר לענות על השאלה. המבחנים שהזכרנו לעיל יכולים לסייע בהכרעה אם אכן נוצר חוזה מחייב אם לאו. המשותף לכל הקריטריונים הוא שבדרך כלל, אין מסתפקים בדיבור בלבד אלא דורשים ראייה נוספת כדי לתת תוקף להתחייבות ומכאן שבמקרה של ספק באשר לגמירת דעתם של הצדדים יתעורר צורך בגילוי חיוני נוסף שיאמת את רצינות כוונתם.

האם אשת איש היא רכוש או בן אדם?

Judith Romney Wegner, Chattel or Person?

The Status of Women in the Mishnah (1988)

תוצאותיו של המחקר הנוכחי מצביעות על כך שהאינטרס הכלכלי והפסיכולוגי של הגבר הוא להשתלט על התפקוד הביולוגי של האישה (לעומת ההבנה המופשטת שהאישה מגלמת את הטבע ולא את התרבות). אינטרס זה הוא מקור הדיכוי של האישה בחברה הפטריארכלית. יש בידינו ראיות רבות לכך שהאישה בזמן המשנה דוכאה בדיוק באותם מקרים בהם החזיק הגבר באינטרס משפטי להשתמש במערכות המיניות והפוריות (הילודה) שלה. מלבד מקרים אלו, האישה הייתה שווה לגברי לגבר במישור הפרט... רק בהקשר של בעלות הגבר על מיניותה של האישה הנמיכו החכמים את מעמדה למעמד של רכוש... האישה מעולם לא הייתה אדם 'שלם' בזמן המשנה; עם זאת, היא גם לא היתה אך ורק רכוש.

הבעל הוא הנותן לאישתו גט מרצונו (אישה לא יכולה לתת גט לבעלה)

בהליך הגירושין היהודי אין סימטריה בין תפקיד האיש לבין תפקיד האישה. הגירושין מתבצעים על ידי כך שהאיש נותן גט לאישה, והאישה מקבלת את הגט מן האיש. יש אפוא צורך בפעולה אקטיבית של האיש, מתן הגט, בשעה שהאישה נדרשת רק לפעולה פאסיבית - קבלת הגט. אפשרות הפוכה, מתן גט על ידי האישה לאיש, אינה מוכרת בהלכה.

"האיש אינו מוציא אלא לרצונו"

תלמוד בבלי, יבמות, דף קי"ב, עמוד ב'

אמר רבי יוחנן בן נורי: מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה, והאיש שנתחרש אינו מוציא? אמרו לו: אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת, שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה, והאיש אינו מוציא אלא לרצונו.

הרב שטיינזלץ

אמר רבי יוחנן בן נורי: מפני מה אתם אומרים שהאישה שנתחרשה יוצאה, והאיש שנתחרש אינו מוציא? שכן אם אין תוקף לגיטו של מי שהיה פיקח ונתחרש – מן הדין שלא יהא לו תוקף גם כשנתחרשה היא. אמרו לו: אינו דומה האיש המגרש לאישה המתגרשת, שהאישה יוצאה בין לרצונה ובין שלא לרצונה. וכיוון שלעניין זה איננו זקוקים לרצון האישה הרי גם אם אין בה דעת יכול לגרשה, ואילו האיש אינו מוציא אלא לרצונו, ומי שנתחרש שאין בו דעת, אין רצונו נחשב.

בבל, 500-200 אח"ה"ס

"מניין שעשרה דברים אלו [שלא יגרש איש אלא ברצונו] מן התורה?"

רמב"ם, הלכות גירושין, פרק א', הלכה ב'

אין האשה מתגרשת אלא בכתב שיגיע לה וכתב זה הוא הנקרא גט. ועשרה דברים הן עיקר הגירושין מן התורה ואלו הן:

שלא יגרש האיש אלא ברצונו, ושיגרש בכתב ולא בדבר אחר, ושיהיה ענין הכתב שגרשה והסירה מקניינו, ושיהיה עניינו דבר הכורת בינו לבניה, ושיהיה נכתב לשמה, ושלא יהיה מחוסר מעשה אחר כתיבתו אלא נתינתו לה, ושיתננו לה, ושיתננו לה בפני עדים, ושיתננו לה בתורת גירושין, ושיהיה הבעל או שלוחו הוא שנותנו לה, ושאר הדברים שבגט כגון הזמן וחתימת העדים וכיוצא בהן הכל מדברי סופרים.

מנין שעשרה דברים אלו מן התורה? שנאמר 'וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו' וגו' 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ', אם לא תמצא חן בעיניו. מלמד שאינו מגרש אלא ברצונו. ואם נתגרשה שלא ברצונו, אינה מגורשת. אבל האישה מתגרשת ברצונה ושלא ברצונה.

ר' משה בן מימון (רמב"ם), ספרד-מצרים, 1135-1204

איסור על גירוש אישה בעל כורחה

חרם דרבינו גרשום

מובא בשו"ת הר"ן, סימן ל"ח

"ולא עוד אלא שאנו מוחזקים שיש חרם הקהילות בדבר או תקנת רבינו גרשום ז"ל, ודבר זה פשט איסורו בכל ישראל, שלא שמענו ולא ראינו אישה מתגרשת בעל כורחה..."

בפועל נהגו היהודים בדרך כלל לשאת רק אישה אחת וחוק כזה אף קיים היה בסביבתם הנוצרית עוד מן התקופה הקארולינגית. אף על פי כן הייתה לתקנה זו, בייחוד לאיסור לגרש אישה בעל כורחה, חשיבות רבה ביותר. אם מוסיפים שתי תקנות אלו לתקנתם של גאוני בבל, שכל אישה הטוענת שאינה חפצה עוד בבעלה, כופין אותו לגרשה מייד - תקנה שנתקבלה גם על דעתו של רבנו גרשום - ברור שמעמדה של האישה בחברה היהודית באשכנז השתפר עוד יותר והודגשו כבודה ומעמדה.

רבינו גרשום מאור הגולה, צרפת, 1028-960

2- "גט מעושה" בישראל פסול

"גט מעושה" הוא גט שניתן תחת לחץ, ולא מרצונו החופשי של הבעל. גיטין מסוג זה פסולים על פי ההלכה, ובמקרה בו ניתן גט מעושה, הגט אינו כשר והגירושין אינם תקפים.

"גט מעושה בישראל כדון, כשר; שלא כדון, פסול"

משנה, גיטין, פרק ט', משנה ח'
גֵּט מְעוּשָׁה, בְּיִשְׂרָאֵל - כָּשֶׁר. וּבְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - פְּסוּל. וּבְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, חוֹבְטִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ עֲשֵׂה מַה שְׂיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לָךְ (וְכָשֶׁר).

הרב שטיינזלץ

גט מעושה שמכריחים בית דין (מְעוּשִׁים) את הבעל לכותבו ולתיתו לאשתו, אם נעשה הדבר בבית דין **ישראל – כשר, ואם בגויים – פסול**. אבל אם **גויים חובטים (מְכִים) אותו** לבקשת בית דין ישראל **ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך – כשר**.

ארץ-ישראל, 200-0 אחה"ס

תלמוד בבלי, מסכת גיטין, דף פ"ח, עמוד ב'

אמר רב נחמן אמר שמואל: גט המעושה בישראל, כדין - כשר, שלא כדין - פסול ופוסל; ובעובדי כוכבים, כדין - פסול ופוסל, שלא כדין - אפי' ריח הגט אין בו.

הרב שטיינזלץ

אמר רב נחמן אמר שמואל: גט המעושה בישראל אם עשו זאת **כדין**, שחייב הוא לגרשה, כגון שאשתו אסורה עליו או שחייבוהו בית דין לגרשה, וברצונו אינו רוצה לגרשה, ומשום כך מכריחים אותו לכך – הרי זה **גט כשר**. **שלא כדין** חייבוהו – **פסול** הגט. ומכל מקום **פוסל** הוא את האישה מכהונה לפי שאינו נחשב בטל לחלוטין. ואם נעשה **בגויים**, אם נעשה **כדין – פסול ופוסל, שלא כדין – אפילו ריח הגט אין בו**.

בבלי, 500-200 אחה"ס

"מי שהדין נותן, כופין אותו לגרש... עד שיאמר רוצה אני"

רמב"ם, הלכות גירושין, פרק ב', הלכה כ'

מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רוצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני; ויכתוב הגט והוא גט כשר. וכן אם הכהו גויים ואמרו לו: "עשה מה שישראל אומרים לך" ולחצו אותו ישראל ביד הגויים עד שיגרש, הרי זה כשר. ואם הגויים מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן שיכתוב, הרי זה גט פסול.

ולמה לא בטל גט זה? שהרי הוא אנוס בין ביד גויים בין ביד ישראל, שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו, כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן. אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה.

לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו.

לא היה הדין נותן שכופין אותו לגרש וטעו בית דין של ישראל או שהיו הדיוטות ואנסוהו עד שגירש הרי זה גט פסול, הואיל וישראל אנסוהו יגמור ויגרש. ואם הגויים אנסוהו לגרש

שלא כדין - אינו גט, אע"פ שאמר בגוים 'רוצה אני' ואמר לישראל 'פְתָבוּ וְחַתְמוּ', הואיל ואין הדין מחייבו להוציא והגוים אנסוהו - אינו גט.

ר' משה בן מימון (רמב"ם), ספרד-מצרים, 1204-1135

3- "גט מוטעה" בישראל פסול

"גט מוטעה" הוא גט שהבעל נתן מתוך מחשבה שיתקיימו תנאים מסוימים, אך התנאים לא התקיימו. לעיתים מדובר בתנאים שהבעל חשב שכבר קיימים עובר לנתינת הגט, ולעיתים מדובר בהתחייבויות של האישה לפעולות מסוימות אחרי מתן הגט.

תלמוד בבלי, מסכת יבמות, דף קו עמוד א

ת"ר: חליצה מוטעית כשרה, גט מוטעה פסול, חליצה מעושיית פסולה, גט מעושה כשר. היכי דמי? [באיזה מקרה מדובר] אי דאמר רוצה אני, אפילו חליצה נמי! ואי לא אמר רוצה אני, אפילו גט נמי לא! אלא הכי קאמר [אלא כך יש לומר]: חליצה מוטעית לעולם כשר, גט מוטעה לעולם פסול. חליצה מעושיית וגט מעושה זימנין [לפעמים] כשר וזימנין פסול.

בבלי, 500-200 אחה"ס

פולמוס "הגט מוילנא" - מחלוקת בין רבני פולין במאה ה-16

בעל חולה נתן לאשתו גט על סמך הבטחה שאם יקום ממחלתו היא תשוב ותינשא לו. הבעל החלים וההבטחה הופרה. חכמי פולין נחלקו האם מדובר ב"גט מוטעה" שנפסל למפרע בעקבות הפרת ההבטחה או לא:

כאשר בזמן נתינת הגט לא מוזכר שום תנאי, כשרות הגט אינה תלויה בהתקיימות התנאי גם אם הבעל התכוון בלבו שהגט תלוי בקיום התנאי

שו"ת ב"ח חדשות, סימן צ"א.

...אלא הדברים ברורים לדרדקי ולרבה ורבא: אף על פי דכוונת הבעל לחזור ולישאנה אם יעמוד וגם אנן סהדי [וגם אנחנו סהדים] – כלומר הדבר ברור לנו דכך היתה כוונתו אפילו הכי אין הולכים אחר כוונת הלב אלא אחר מה שאומר בפיו בפירוש בשעת נתינת הגט, ומאחר שנותן הגט בסתם ולא הזכיר שום תנאי בשעת נתינה לפיכך אם עמד אינו חוזר...

פולין, 1561-1640 אחה"ס

אם ברור שהבעל נתן את הגט על סמך הבטחה שניתנה לו וללא ההבטחה לא היה נותן את הגט - הפרת ההבטחה פוסלת את הגט

מהר"ם מלובלין, שו"ת מנהיר עיני חכמים סימן קכ"ו.

...דהכא לא נתן הגט אלא בשביל שסמך שיעשו לו קישור ובטחון שעל ידי זה הקישור תחזור ותינשא לו כשיעמוד ואין לו לא עשו לו קישור וביטחון לא היה מגרשה - אם כן השתא נמי לו היה יודע שבמרמה עשו אתו והטעו אותו בעשיית הקישור לא היה מגרשה אם כן הגט ניתן בטעות והוי גט מוטעה... והנה לא נשאר מקום להתגדר בו להקל באיסור חמור כזה...

פולין, 1558-1616 אחה"ס

חידוש המחלוקת בבתי הדין הרבניים בישראל בשנות ה-2000

כאשר האישה מפרה את הסכם הגירושין שעל פיו ניתן גט, הדבר עלול לפסול את הגט כ"גט מוטעה"

תיק מס' 1-21-037537164

בית הדין האזורי בת"א, בפני כב' הדיינים הרבניים אברהם שיינפלד, אברהם ריגר ודב דומב.

הדין והדיין 12, עמ' 7.

העובדות (הדין והדיין): בעקבות תביעת הבעל לגירושין הגיעו הצדדים להסכם גירושין אשר אושר בביה"ד, והתגרשו לפני הרכב אחר מזה שדן בהסכם. בהסכם הגירושין הסכימו

הצדדים כי ענייני מזונות הילדים יידונו בביה"ד. בעקבות תביעת האישה למזונות הילד בביהמ"ש, פנה האב לביה"ד בבקשה להוצאת כתב סירוב על האישה המסרבת לדבריו לדין תורה.

ביה"ד פסק:

"הוגשה בפנינו בקשה על ידי פלוני "לפסול את החלטת ביה"ד מתאריך כז אייר תשס"ה (5.6.05) שמופיעה תחת הכותרת החלטה – הבהרה בו מוציא ביה"ד לעז על הגט שניתן לצדדים ביום...". לבקשה צורפה החלטה-הבהרה של ביה"ד מסדר הגט מיום כז תמוז תשס"ה. לאחר העיון בהחלטה ובבקשה אנו סבורים שהמבקשת כלל לא הבינה את ההחלטה ואת משמעותה. ביה"ד לא הוציא לעז על הגט. אדרבה, ביה"ד הביע את בטחונו שהמבקשת לא תכניס עצמה לחשש של "גט מוטעה". וזה לשון ההחלטה:

"הננו להבהיר עוד, שבמידה ואשה פועלת בניגוד להסכמות שנחתמו בהסכם הגירושין ושעל בסיסם סודר הגט, יש בכך לעורר שאלות הלכתיות כבדות משקל על כשרותו של הגט, בהיותו בחינת "גט מוטעה". ואנו בטוחים שפלוגית לא תרצה להכנס לחששות אלה".

כפי שאפשר לראות, אין בהחלטה זו קביעה שהגט שקבלה האשה מבעלה, הוא גט פסול

ח"י. ביה"ד הבהיר את עמדת ההלכה, שבמקרה של הפרת הסכם הגירושין שעל בסיסו ניתן הגט, יש שאלות הלכתיות כבדות משקל על כשרותו של הגט. עניין זה מבואר בהרחבה

במאמרו המצוין של הרה"ג אוריאל לביא שליט"א אב"ד צפת "האם יש חשש בכשרות הגט כשהבעל הוטעה בהסכם הגירושין" (נדפס בקובץ שורת הדין, חלק ב', עמ' קמו-קפ). שם

גם מבואר, שלדעת הפוסקים שהפרת הסכם פוסלת את הגט, לא מועיל ביטול המודעות עובר לסידור הגט, והצהרת הבעל שהגט נעשה ללא תנאי. כך דעת המהר"ם מלובלין (סימן

קכב), ושור"ת משכנות יעקב (חלק אה"ע סימן לד), שגם אם ביטל הבעל את התנאים לפני סידור הגט כמקובל, לעולם הוא עומד בדעתו הראשונה, וסומך שיקיימו את מה שהבטיח לו, ואם אינם מקיימים אח"כ, יכול לומר, אילו ידעתי שלא יקיימו לא הייתי מגרשה והגט

בטל למפרע. יתר על כן, המהר"ם מוסיף: "ואפילו הוא שתק אנו לא שתקינו, דבאיסור חמור כזה אין להקל ולסמוך על דיבור קל".

ובשור"ת חלקת יואב (אה"ע סימן כה), כתב גם כן, שאם בשעת סידור הגט כבר היה בדעת האישה שלא לקיים את מה שהבטיחה לו, הרי זה גט מוטעה: כי אם היה יודע הבעל את

הדבר במתן הגט לא היה מגרשה, "ואם כן הוא מוטעה בעיקר המעשה, ואין אמירת הבעל שמגרשה בלא תנאי מועיל כלל והגט בטל". לכן חמור הדבר שבעתיים, כשהפרת ההסכם

נעשית סמוך לאחר הגירושין. ובספר 'העמק שאלה' (חלק אה"ע סימן קטז), פסק, שאם הבעל יחויב בממון לאחר הגט (בניגוד להסכם), פשיטא ליה שהוי גט מוטעה. וראה בית

מאיר, אה"ע, סימן קמה סעיף ט, שחושש לדעת המהר"ם מלובלין, ומחפש דרך כיצד לסדר את הגט באופן שלא יהיה שום חשש לגט מוטעה גם לדעת המהר"ם. ואם כן, מי יערב לבו להקל באיסור אשת איש, כנגד דעת המהר"ם מלובלין, המשכנות יעקב, בית מאיר, החלקת יואב והעמק שאלה?

כמובן שמי שמוסמך לקבוע אם הופרו ההסכמות וההתחייבויות שבין הצדדים, הוא ביה"ד המשפטי אשר טרח רבות עם הצדדים עד להסכם, ולא ביה"ד מסדר הגט. ובמיוחד שביה"ד מסדר הגט מתעלם בהחלטתו מדעת כל הפוסקים שהובאו למעלה.

מכאן שלפי ההלכה שאלת כשרותו של הגט שקבלה האשה תלוי בה בלבד, באם תקיים או ח"י תפר את הסכם הגירושין. ממילא ברור שאין עניין זה נוגע לחרם ר"ת שלא להוציא לעז על הגט. כי אדרבה, עיצה טובה נתן ביה"ד לאשה שלא תגרום היא לחשש של פסול בגט שקבלה.

ולשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב".

ישראל, 2005

הפרת הסכם הגירושין היא עילה לתביעה משפטית, אך היא אינה עילה לביטול הגט

תיק מס' 032675951-21-1

בית הדין הרבני הגדול, בפני כבוד הדיינים הרב דיכובסקי, הרב עמאר והרב בוארון

(פורסם בדין והדיין 16, תיק מס' 6.

[...] ביטול הגט למפרע, אינו דבר של מה בכך. נעשה מאמץ בכל סידור הגט להדגיש כי הגט סופי ואינו ניתן להתניה. כל הסכסוכים ביחס להסדר הגירושין וביחס להסכם הם עניין

בפני עצמו ואמורים להיות נידונים בערכאה המתאימה. אולם, אין לכרוך את הגט בזה. אילולי כן, כיון שבחלק לא קטן של הסכמי גירושין מתעוררים סכסוכים וויכוחים, גם

כעבור שנים, הרי עלול להיווצר מצב שגם לאחר שהצדדים נישאו מחדש, תעלה שאלה של ביטול הגט. התוצאה תהיה עגומה וקשה מבחינה הלכתית ומבחינה אישית, עד כדי חשש

ממזרות. משום כך, כאשר מבקשים לבטל גט עקב הפרת הסכם, לא נראה לנו באופן עקרוני שניתן לעשות זאת. [...]
נער הייתי וגם זקנתי. זכורני, כי מסדרי הגיטין בימים עברו- הגר"ר עבו זצ"ל, הגר"ש דביר זצ"ל והגר"מ ציוני שליט"א, נהגו בכל סידור גט טרם המסירה לומר לצדדים כדלהלן: "הגט שביניכם הוא סופי ואינו ניתן לביטול בכל דרך שהיא. אם יהיו ביניכם חילוקי דעות ביחס להסכם הגירושין- זו עילה לתביעה משפטית- אבל אין זה נוגע לגט". אם אכן גם בסידור הגט כאן נהגו מסדרי הגיטין בדרך זו, אזי אין חשש גם לגט מוטעה, כי נעשתה הפרדה מוחלטת בין הגט ובין הנושאים הנלווים. [...]
אני חרד מן האפשרות של ביטול גט למפרע או שימוש בהלכה של גט מוטעה, במקרים של הפרת הסכם גירושין. האם נרחיק לכת עד קביעה של ממזרות, במקרה וכבר נולדו ילדים מגבר אחר? האם יעלה על הדעת שהפרת הסכם גירושין 10 שנים לאחר הגט, תביא לממזרות? ! חושבני שאין מנוס מיצירת הפרדה מוחלטת בין הגט, ובין כל הסדר גירושין, כדרכם של מסדרי הגיטין בימים עברו. [...]
לסיכום... הגט כשר.

ישראל, 2007

הרב אוריאל לביא קובץ שורת הדין, חלק ב', עמ' קנו

גט מוטעה הוא גט שניתן בטעות ויש חשש לכשרותו. חשש לגט מוטעה ודין הלכתי יעלה במקרים הבאים בהם האשה אינה עומדת בהתחייבותיה והבעל יטען ש"לא על דעת כן גירש את האשה".

1. האשה לא עמדה בהתחייבות שלאחר הגט. כגון כשהאשה הבטיחה להראות לבעל את הילד לאחר הגט והיא אינה מקיימת את ההבטחה. אם הבעל פירש בזמן הגט שהגט מותנה בזאת הרי שזה גט מותנה והגט ייפסל אבל אם הבעל לא פירש זאת בזמן הגט הוא מוחלט בגלל ביטול המודעות שנעשה בבית הדין. כיום כל בתי הדין עושים ביטול מודעות ועל כן למסקנה: אי ביצוע של האשה את החלק שלה בהסכם שנחתם אינו מבטל את הגט.
2. הבעל הוטעה לחשוב שהאשה עמדה בהתחייבות לפני הגט והתברר אחר הגט שהוא רומה עוד קודם לנתינת הגט. כגון: שהתחייבה לתת לבעל סכום מסוים לפני הגט והיא נתנה לו צ'ק ואחר הגט התברר שצ'ק ללא כיסוי. או שהפקידה אצל הדיין חפצים שהבעל דרש להחזיר, ואחר הגט התברר שהם מקולקלים. הפוסקים חולקים בעניין, אבל בד"כ לא פוסלים את הגט.
3. הבעל הוטעה לחשוב שהאשה תעמוד בהתחייבותיה ולא ידע שההבטחה אינה ברת אכיפה. כגון: האשה חתמה על הסכם בעניין מזונות הילד והבעל הוטעה לחשוב שהוא יכול לכוף עליה את ההסכם, ולא ידע שהיא יכולה לתבוע בבית המשפט בשם הילד. למסקנה: בד"כ סומכים שהבעל יודע את המצב המשפטי אבל כשברור שהוא אינו ידוע יש לחוש לביטול הגט.

גט מותנה הוא גט שניתן "על תנאי" ונפסל במידה והתנאי לא מקויים. בתי הדין ככלל אינם עורכים גט על תנאי, ובמסגרת טקס הגירושין הבעל מבטל את המודעות ומנטרל אפשרות לתת גט על תנאי.

גט מוטעה הוא גט שניתן בטעות ע"י הבעל כגון במקרה שהבעל רומה. הפוסקים דנים במקרים בהם הבעל מעלה טענה ש"לא על דעת זה גירש את האשה" ומעלים חשש לגבי כשרות הגט.

4- כיצד אפשר "לקפות" על בעל גט, אם ההלכה היא שהוא חייב לתת אותו מרצונו החופשי?

"עד שתשש יצרו"

רמב"ם, הלכות גירושין, פרק ב', הלכה כ'... לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו.

ר' משה בן מימון (רמב"ם), ספרד-מצרים, 1135-1204

גט מעושה כדין אינו נובע מרצון הבעל אלא מכוח חכמים להפקיע קידושין תשובות הרדב"ז, חלק ד', תשובה קנ"ז שאלה

שאלה שאלת ממני אודיעך דעתי; מי שרגיל להכות את אשתו ולבזותה תמיד בפני רבים. מאי דיניה [מה דינה]?

תשובה

הנה נמצא כתוב בשם רבינו שמחה שכופין אותו להוציא. והפריז על המדה וכתב שיעשוהו על ידי עכו"ם עשה מה שישראל אומר לך עד כאן. אבל אני תמה על הוראה זו, כיון שהגט מעושה לא נמצאו בניה ממזרים ובמה הפקיעו אישות שבה דבשלמא [בבלי] מילא בעל פולפוס וחבריו, ירדו חכמים לסוף דעת כל הנשים ואינן יכולות לסבול לפיכך הפקיעו חכמים קדושיה על ידי גט.

ר' דוד בן שלמה אבן זמרא, ספרד-ארץ-ישראל-מצרים, 1479-1573

הרדב"ז נשאל מה לעשות במקרה בו איש מכה את אשתו. הוא פותח בציטוט דעתו של רבינו שמחה, אשר פסק שאם אדם מכה את אשתו, בית הדין כופים את הבעל לתת גט לאשתו. לדעת רבינו שמחה, במקרה של סירוב מצד הבעל, בית הדין יכול לפנות לערכאות של גויים, כדי שיחייבו את הבעל לתת גט לאשתו.

לדעתו של הרדב"ז, הוראתו של רבינו שמחה אינה נכונה. לדעת הרדב"ז, אמנם יש מקרים שבהם מותר לכפות את הבעל לתת גט, ובמקרים אלה אם הבעל נותן את הגט, הגט אינו נחשב ל"גט מעושה". בין המקרים האלה נמנה מקרה שבו סובל הבעל מפולפוס. הסיבה שהגט אינו 'גט מעושה' במקרה זה היא שעל פי קביעת חכמים, נשים לא יכולות לסבול בעל כזה, וחכמים הם אלו שהפקיעו את הקידושין. לעומת זאת, לדעת הרדב"ז, במקרה של איש המכה את אשתו, חכמים לא קבעו שנשים לא יכולות לסבול דבר זה, ולכן קיים חשש ליגט מעושה. במקרה זה, לדעת הרדב"ז, אין אפוא לכפות על הבעל לתת גט.

אפשר לכפות רק אם ברור לבעל המגרש שהעישוי כדין

שו"ת חתם סופר, אבן העזר, חלק ג', תשובה קט"ז

הגיעני נידון א', איש אחד שנשא אשה ולא גילה שהוא בעל נכפה רחמנא ליצלן האל יצילנו. והנה איתגלי בהתתי [התגלה שהוא כזה]. והאשה אינה רוצית לדור עמו, והוא אינו רוצה לגרשה בשום אופן. ואבי האשה יש בידו גם מעות מה שהכניס הבעל. היכי לדייני להאי דינא [כיצד לדון את אותו הדין]?

בחולי נכפה פליגי [חלקן]. המרדכי פ' המדיר סי' ר"א בשם ראבי"ה ס"ל [סבר לן] בפשיטו' [בפשוטו] דלא כייפינן [שלא כופין] להוציא בנכפה; והרא"ש בתשובה כלל מ"ב סי' א' פשיטא ליה שכופין [ברור לו שכופים] להוציא ע"ש. ומייתי לי' [ומביאים לן] רמ"א אה"ע סי' קנ"ד ס"ה סעיף ה'. ולכאורה פשיטא שבעל הנכפה הוא מסוכן בנפשו שיפול לאחד הפחתים או למים ולאש. וכן היה עובדא [היה מקרה] פה שנפל בשדה לתוך תנור ששורפים פחמים והוציאוהו משם ומת אחר איזה ימים. אך פלוגתיהו [מחלוקתם] דראבי"ה ורא"ש בהליכת הרופאים אם הוא חולי המתדבק. כי בשנים קדמוניות היו נשמרים מד' אמות שלו, שלא יתדבק חליו באחרים. ורופאי זמנינו מחליטים שאינינו מתדבק כלל ואינו מזיק אפילו לאשת חיקו, אם איננו מאים עליה ובחלה נפשה בו. נמצא לענין כפייה להוציא מי יכניס ראשו באיסור דאורייתא [באיסור התורה] אשת איש. – כלומר, במקרה הזה שישנו ספק של איסור תורה מי יהיה מוכן להסתכן ולגרומ על מעבר של איסור תורה של אשת איש?

ועוד אני אומר דאפילו אי קמי שמייה [שאפילו אם עומד שמו] דהלכה כהרא"ש, מכל מקום, כיון דאיכא [מכיוון שיש] דעת המרדכי דפליג [שחולק] ואין אתנו יודע להכריע, ממילא אם עבר וגירש על ידי עישוי הוי א"א דאורייתא [מהתורה] בודאי ולא מספק וטעמא אני אומר שהרי גט מעושה אפילו כדין ואומר רוצה אני, מכל מקום אינינו כשר אלא מטעם דאמרו חז"ל ב"ב (במסכת) בבא בתרא מ"ח ע"א מסתמא [מן הסתם] ניהא ליה [והיה] לקיים דברי חכמים שאמרו לכופו להוציא ועל דרך שהסביר הרמב"ם יפה ספ"ב מגירושין [סוף פרק ב מהלכות גירושין] והיינו כשברור גם להמגרש שהעישוי כדין אליבא דכולי עלמא [על פי כל העולם] אם כן מצוה לשמוע דברי חכמים. אבל הכא [כאן] יאמר נא המגרש מאן לימא לן [מי יאמר לנו] שמצוה לשמוע דברי הרא"ש? דלמא [שמא] מצוה לשמוע דברי המרדכי? ואם גם מה שאמר רוצה אני' היה בהכרח ולא ענה מלבו, על כן אין נראה שום הווא אמינא [שהייתי אומר כי אפשר] לכיף לגרש.

הונגריה, 1839-1762

הנידון הוא בבעל שחלה במחלת הנפילה והשאלה היא האם אפשר לחייבו לגרש את אשתו, שלא רוצה להמשיך להתגורר עמו? החת"ם סופר משיב שבמקרה זה אי אפשר לכופו את הבעל לתת גט לאשתו: על אף שיש סיבות המסבירות את רצונה של האישה שלא לגור עם אדם כזה, אי אפשר להכריחו לתת גט, משום שאין זו מחלה מדבקת ומכיוון שמדובר באיסור תורה (שכן, במקרה והגט איננו נכפה במקרה הראוי, הוא נחשב ל"גט מעושה", ואז האישה נחשבת עדיין בגדר "אשת איש" - ואם תינשא מחדש יעברו על איסור תורה). בשל ספק זה, שהוא ספק איסור דאורייתא, לא כופים על הבעל לתת גט לאשתו. לדעת החת"ם סופר, כפיית גט עשויה להועיל רק משום שאנו סבורים שהבעל מעוניין לשמוע בקולם של החכמים הכופים אותו לתת גט. הכפייה היא רק אמצעי חיצוני שנועד לסייע לבעל לפעול על פי רצונו הפנימי והאמיתי, כלומר לשמוע לדברי חכמים. במקרה של חולה במחלת הנפילה, אין דעה חד-משמעית באשר לחובה המוטלת על האישה לגרש את אשתו אלא יש מחלוקת בין שני ראשוניים חשובים- הרא"ש והמרדכי. גם אם יכפו על הבעל, הרי שלא ברור לבעל שהדבר נעשה בצדק על ידי בית הדין, שהרי הוא יוכל להסתמך על דעת המרדכי שאין לכפותו לתת גט. לפיכך גם אם ייתן את הגט, הרי שאין לנו ודאות שנתנו מתוך השלמה עם דבר בית הדין, והגט נחשב "גט מעושה".

"גדולי הדור האחרון פסקו שלא כדעתו [של החתם סופר]"

תיק מב 1530

פד"ר ט"ו 145, 162 (דבריו של הרב שאר-ישוב הכהן)

ואף על פי שכתב החתם-סופר שהכפייה או העישוי נעשו כדין, רק אם "ברור למגרש שהעישוי היה כדין. אליבא דכולי עלמא [על פי כל העולם] – כלל הדעות [ש"ת חתם-סופר חלק אבן העזר סימן קט"ז] כבר פסקו גדולי הדור האחרון שלא כדעתו, כמו שאמר הגרי"ה הלוי הרצוג זצ"ל (ש"ת היכל יצחק ח"א א') על פי מה שפסק הגאון יצחק אלהן בספרו עין יצחק ח"ב סי' ל"ה, "שיש לומר שהבעל אע"פ שידע שיש פוסקים שלא לכופו כיון שהבית דין פסקו לכופו, נתרצה משום דמצוה לשמוע דברי חכמים שבדורו", וכן

העלה להלכה הגאון בעל החזון-איש (חלק אבן העזר סימן ס"ט ס"ק כ"ג) שכתב: "והנה הוראות החתם-סופר אי אפשר לקיימה אלא לסמוך על הפוסקים דבמאיס עלי [כשמאוס עליו] - כופין, וכבר כתב הרא"ש בתשובה דאלו שהורו כן - מה שעשו כבר עשו", עיין שם בכל דבריו.

ישראל, 1990

5- המחיר לריצוי הבעל

עדיף ריצוי הבעל מחשש "גט מעושה"

שו"ת מהרשד"ם, חלק אבן העזר, סימן מ"א

ואמרתי אני בלבי שאין ספק שאפילו שאותם שאמרו חכמים במשנה בפרק המדיר ואלו שכופין מוכה שחין כו', שלא אמרו שכופין אותו לגרש אלא אם אינו רוצה לגרש כלל. אבל אם ירצה לגרש אלא שרוצה להטיל אי זה תנאי בגט, בזה ודאי לא אמרו שכופין לגרש בלא תנאין. ומי שיכופ בדרך זה כמעט הייתי אומר שחזר ונפל במכשול הכפיה. אלא שעד עתה לא מצאתי מקום להתלות ובחפשי בדין התנאי מצאתי בבית יוסף אבן העזר סימן קמ"ג לשון אחד, נראה לי להעתיקו הנה כי נראה לעניות דעתי מסכים לדברי. ולא לבד אני אומר שמה שאמרתי הוא על צד היותר טוב אלא שהוא דין או קרוב לדין כמו שאבאר בסיעתא דשמיא; וזה לשונו מצאתי בסוף הלכות דינים שכתב בסוף ספר "חזה התנופה" אף על פי שנותן גט לאשתו על מנת שלא תלכי לבית אביך שהגט כשר והתנאי קיים אין לשום אדם שישתדל בגט שייתן בתנאי כזה כי אין ספק שלא יתקיים התנאי הזה שאי אפשר שתעמוד על נפשה מלכת לבית אביה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים למפרע. אם המגרש הזה מאלו שכופין לגרש ולא רצה לגרש רק בתנאי זה אין שומעין לו וכופין לגרש בלא תנאי זה. עד כאן לשונו. ראיתי וישמח לבי שהרי כל מעיין יראה שקל להבין מתוך זה הלשון שנתבררה כוונתו שהנה כתב שני פעמים מלת "זה" והיה ראוי שיאמר רק בתנאי ותו לא. אלא ודאי דווקא תנאי זה שכמעט נמנע להתקיים הוא דקאמר שכופין לגרש בלא זה הא תנאי אחר שנקל לקיים אין ספק שהכופה לגרש בלא תנאי מרבה ממזרים לדין דקיימא לן [שמחזיק בידיו] דאין כופין אפילו במאיס עלי [שלא כופים אפילו כשמאוס עליו] והוא הדין והוא הטעם לדין דקיימא לן [שמחזיק בידיו] דאין כופין לחלוץ, דלא כפינן ליה [שלא כופים לחלוץ, שאיננו כופים אותו] אם ירצה לחלוץ כאשר יהיה בטוח שלא תנשא יבמתו זאת לאותו פלוני ואם כן הנראה לעניות דעתי שאין ראוי לכופו אפילו להתרחק ממנו כנזכר לעיל אם ירצה לחלוץ על דרך הנזכר. בוחן לבות וכליות יודע כי דברים אלו אצלי כנתינתן מסיני אין בהם נפתל ועקש כפי מה שהשיגה ידי בראשונה ובאחרונה נאום הצעיר:

לדעת המהרשד"ם, מותר לכפות על בעל לגרש את אישתו רק אם הוא אינו מוכן לגרש אותה כלל. ואולם, אם הוא מוכן לגרש את אשתו, אך הוא מציב תנאים סבירים לפני מתן הגט, אין לכפות עליו לתת גט ללא תנאים, אלא יש לקיים את התנאים. המהרשד"ם סומך דעתו על פרשנות של דעת הבית יוסף, אשר מתאר מקרה בו בעל העמיד תנאי לגירושין, שאשתו לא תלך לבקר בבית אביה. הבית יוסף כותב שבמקרה זה הגט אינו טוב, משום שברור שהאישה לא תוכל לקיים את התנאי והיא תבקר את אביה. המהרשד"ם לומד מכך שאסור לבעל להציב תנאי בלתי אפשרי, אך אם מדובר בתנאי שאותו יכולה האישה לקיים, אין לכפות עליו לתת לאשתו גט.

ר' שמואל בן משה די-מודינה, יוון, 1506-1589

"הזכות להתנות תנאים איננה רק בתחום הממון, אלא גם בתחום ההתנהגות"

תיק 022290027-21-1

בית הדין הרבני הגדול, מדבריו של הרב חגי איזירר

הדין והדיין 7, עמ' 6.

עיקרו של הערעור הוא על כך שהבית דין האזורי החליט שלא לדון בטענות לחיוב הבעל בגט נוכח העובדה שהבעל מסכים לתת גט ודורש כתנאי לגט שמוזנות הילדים יעמדו על 2,000 ש"ח לחודש ושהאם תותר על זכות ערעור או הגדלת המזונות ותחייב לשפות את

האב באם תפר התחייבותה. התנאי של הבעל נראה לבית הדין כתנאי סביר נוכח מצבו הכלכלי ולפיכך בנסיבות אלו לא רואה בית הדין מקום לדון לחיוב כאשר ישנה בעצם הסכמה מצד הבעל.

המערער טוען בפניו כי דרישת הבעל והסכמת הבית הדין לדרישתו היא התערבות בפסיקה ובסמכותה של ערכאה אחרת, ולכן בית הדין מנוע מלדרוש תנאי מזונות כאלו מן האישה.

בית הדין בחן את טענות המערער בתשומת לב ובעיון ובית הדין מוצא לנכון להבהיר דבר שרבים טועים בו.

במקום בית המשפט למשפחה מוסמך לדון בענייני מזונות, אין בית הדין נוהג לפסוק נגד פסקי הדין וחיובי המזונות של בית המשפט למשפחה. אולם יש להבחין הבחנה הלכתית ומשפטית כאחד בין פסיקה בחיוב מזונות לבין פסיקה בתנאי גירושין...

במהרשד"ם אבן העזר סוף סימן מ"ד איתא [י"ו] יסוד הלכה שאם הבעל מוכן לגרש את אשתו ומתנה זאת בתנאי סביר שהאישה יכולה לקיימו בגט – אי אפשר לכופו לגרש אלא בתנאי זה. מדובר בתנאים שאין האישה חייבת בהם כלל גם לפי דין תורה, אלא שההלכות שתקנו חז"ל של "יוציא וייתן כתובה" לא שללו את הבעל מלהתנות תנאים, לפיכך גם אם נשאר את פסק הדין למזונות של בית המשפט למשפחה על כנו מכל מקום אנן [א"נ] לא בהלכות מזונות קעסקינן [ע"טק"ו], אלא בתנאי גירושין ובחיוב גט קעסקינן [ע"טק"ו]...

אמנם כיום אין נוהגים לסדר גט בתנאי, אולם לא פקעה זכותו של הבעל להתנות תנאי ולכן כיוון שזכותו המקורית היא להתנות תנאי והוא מציב זאת בדרישה מקדמית עובר [עוד לפני] לגט, יש לדרישה תוקף מכוח זכותו להתנות זאת בגט...

נבהיר עוד כי הזכות להתנות תנאים איננה רק בתחום הממון, אלא גם בתחום ההתנהגות. כגון: שלא תאכל מאכלים מסוימים או שלא תלבש בגדים מסוימים. גם בית דין רבני לא יכול לחייב את האישה בדרישות אלו אולם בתנאי גט הן חלות ומחייבות ואפילו במקום שעל הבעל מוטל חיוב גט או כפיית גט. כל אלו תנאים שהאישה יכולה לקיימם אף על פי שאין מחויבות משפטית כלפי הגרוש לקיימם.

ישראל, 2004

יש להיענות אפילו לדרישות מוגזמות של הבעל

הרב יוסף שלום אלישיב, קובץ תשובות, קובץ א, סימן קפא
וראית מה שכתב כבוד תורתו במכתבו, כי הבעל היה מוכן לתת גט אלא שדרישותיו הם מוגזמים בעיני הדיינים, וראוי לציין מה שכתב המהרשד"ם.

ישראל, תאריך לא צוי

"המהרשד"ם מדבר על גט הניתן לאלתר"

דיו ודיין 5 פס"ד 5, הרב דיכובסקי, כ' אלול תשס"ג 17.9.03
אשר לדברי המהרשד"ם – נושא זה אינו חדש. המהרשד"ם עוסק בתנאי שנקל לקיים. לצערינו, עבור האישה, הסכום המדובר רחוק מיכולתה, היא חסרת כל, פשוטו כמשמעו. בנוסף, המהרשד"ם מדבר על גט הניתן לאלתר, אלא שרוצה להטיל תנאי בגט, ואילו המערער אינו מוכן לתת גט ודורש כסף לאלתר, ורק אחר כך גט.

ישראל, 2003

תנאי בגט אינו יכול לשמש ככלי לסחיטת כספים

פד"ר י"ח,
תיק מס' 2679/מח עמ' 80-81, הרב בצרי.
אבל בעל שבית הדין נוכח שגם הוא מעוניין לגרש את אשתו, רק שרצונו לסחוט ממנה כל מיני כספים או שתותר ותמחל לו על כספים שמגיעים לה לפי הדין לא שייך לומר בזה שכופין את הבעל לגרש את אשתו אף שבית הדין כופה לגרש, שזו כפייה בעצם רק על אי מתן לו אפשרות לסחוט כספים מהאשה שלא כדין אבל בעצם לא כופים אותו לגרש שהרי הוא עצמו גם כן רוצה לגרש את אשתו, רק שתופס את הגט כדי להשיג דברים שלא כדין...

...ועתה על פי החילוק האמור לעיל שכתבנו שכל שאין פני הבעל לשלום ובית הדין יודע שכל המטרה בעכוב הגט הוא לא למען לחיות בשלום אשתו אלא להיפך כדי לצערה

ולתנקה ממנה או כדי לסחוט ממנה כספים שלא מגיעים לו על פי דין, בזה אין חשש לגט מעושה שלא אנחנו המעשים אותו לגרש רק הוא כבר החליט בלבו לגרשה. רק שהכפיה לביצוע הגט שלא יקבל כספים שלא כדין.

מעשה יש לומר שזו כוונת מהר"ח פלאג"י ז"ל שבית דין יאריך עמהם זמן מסוים לראות מי כנה בעצמותם של הדברים. אם טענת הבעל שרוצה שלום אמיתי עם האשה או שאינו מעונין בשלום וטוען שמעונין כדי להשיג איזה יתרונות שלא מגיעים לו על פי הדין. ואם רואים שאין פניו בכלל לשלום יש מקום לכופו לגט.

... שכל שאין פני הבעל לשלום ובית הדין יודע שכל המטרה בעכוב הגט הוא לא למען לחיות בשלום עם אשתו אלא להפך כדי לצערה ולהתנקם ממנה או כדי לסחוט ממנה כספים שלא מגיעים לו על פי דין, בזה אין חשש לגט מעושה שלא אנחנו המעשים אותו לגרש רק הוא כבר החליט בלבו לגרשה. רק שהכפיה לביצוע הגט שלא יקבל כספים שלא כדין...
ישראל, 1988

אין חשש ל"גט מעושה" בריצוי הבעל בכספים

הרב חיים שלמה שאנן
"אופנים לכפית הגט"
תחומין י"א 203 (תש"נ)

... לדעת כמה ראשונים, אם כפו אדם לתת גט לאשתו, ובו בזמן נתנו לו תשלום עבור נתינת הגט, הגט כשר, שדינו כדין אדם שאנסוהו למכור ומכר, שמכירתו מכירה; לכן אף שאנסוהו לגרש, כיוון שנתנו לו מעות הגט כשר... אמנם יש ראשונים שנראה שסוברים שאין מתן מעות עבור הגט עושה את הגט ל"תליוהו וזבין [תלוהו ומכר – איימו עליו למכור ומכר].
ישראל, 1990

ריצוי הבעל תמורת הגט אינו "עושה או כפייה" על פי דיני חוזים

ע"א 162/72 אמזלג נגד אמזלג, מתוך דבריו של השופט ח' כהן פד"י כז (1) 582
אין צריך לומר שלא הוכח שום "אילוץ", על ידי "איומים" או בכלל, שכפה כביכול את ההסכם על האשה בעל כרחיה. מן הראיות שבאו לפני בית-המשפט המחוזי מתברר שהאשה מסרה מודעה בפני בית-הדין הרבני עובר לחתימת ההסכם, וזו לשונה: "באין ברירה אני מסכימה, כי אחרת לא יתן לי גט". ומוכן אני להניח שאמנם הרגישה עצמה האשה אותה שעה כאילו נמצאת במצב של חוסר ברירה: שאם תרצה לקבל גטה, עליה לחתום על ההסכם, אף שההסכם אינו (או אינו כולו) לרוחה.

ואולם כל החוזים וכל הפשרות כך – ולעניין זה אינו שונה הסכם גירושין מכל הסכם אחר: מי שרוצה להשיג מה שלבו חפץ, מותר על שלו או מוסיף משלו ובלבד שישגיגנו. אשה שרוצה מאד להפטר מבעלה, דרכה לוותר ויתורים כספיים ואחרים לבעלה ובלבד שיתן לה גטה. כשם שדרך בעל המשתוקק מאד להיפטר מאשתו, לוותר ויתורים כספיים ואחרים לאשתו ובלבד שתקבל גטה ממנו.

ישראל, 1957

האם דרישתו של בעל להעביר את תביעת האישה מביהמ"ש לבית הדין, כ'תנאי בגט', נחשבת "תנאי סביר"?

כן.

תיק 1-27-043255082, הדין והדיין 2, בית הדין הרבני האזורי בת"א, ההרכב של הרב פרובר, ו' תמוז תש"ס, 9.7.00

צודק הבעל בטענתו, דהיינו: אף שהבעל חייב לתת גט לאשתו (ע"פ המובא ברבינו ירוחם וכפי שכתבנו בפסקה"ד הנ"ל), אין לחייבו בגט, כל זמן שהאישה מעכבת כספים שאינם שייכים לה ע"פ דין תורה, וזכותו של הבעל לתבוע שביה"ד הוא זה שידון בנושא הכספים והרכוש, ואין הבעל נחשב כמעגן את האשה, אלא האישה היא זאת שמעגנת את עצמה בסרבה לדון על פי דין תורה... במקרה שלפנינו, שהבעל מוכן לתת גט באופן מידי, אלא שמתנה ודורש שהאשה תקבל את סמכותו של ביה"ד שלאחר סידור הגט ידון ביה"ד בכל נושא הרכוש והכספים והמזונות על פי דין תורה. והאשה איננה מסכימה, אין לראות את הבעל כמעגן את אשתו, אלא אדרבא, היא זאת שמעגנת את עצמה ולכן אין לחייבו בגט ואין לראות את האישה כמעכבת מחמתו.

ישראל, 2000

לא.

תיק 1-21-022106561, כץ נגד כץ, הדין והדיין 1, ערעור בבית הדין הגדול; מתוך דבריו של הרב דיכובסקי

במצב הקיים כיום - ואינני מאושר ממנו - נדונים עניני המשפחה בערכאות מקבילות: דתית ואזרחית. אדם המתדיין בערכאה אזרחית, אינו עושה זאת משום שהוא "כופר להכעיס", אלא משום שזו זכותו החוקית. בתי הדין הרבניים נמצאים במאבק מתמיד על סמכותיהם. אינני חושב ש"אילוץ" הצד החלש להעביר את הדיונים לבי"ד רבני, שאם לא כן לא יקבל גט הוא הדרך הראויה.

...רמב"ם אומר: "אין כוח בדינו להעמיד משפטי הדת על תילם". והדברים נכונים גם לתקופתנו. בי"ד רבני שמשתמש בכוח שניתן לו לפי חוק המדינה: "עניני נשואין וגירושין", על מנת לכפות צד זה או אחר, שלא להתדיין בערכאה אזרחית חוקית, גורם לכריתת הענף שעליו אנו יושבים ולערעור סמכותו של ביה"ד הרבני גם בנושאים של איסור והיתר.
ישראל, 1999

האם הסכם טרום נישואין הוא "גט מעושה"?

לא.

אליקים אלינסון,

"חוב שנובע מתוך חוזה"

סיני כרך סט, חוב' ג-ד (טיט-תכ), סיון-תמוז, תשל"א

...כפיה על תשלום שהבעל התחייב כדת וכדין, ואף שהוזכר במפורש שהגרושין מהווים הדרך היחידה ליפטר מחוב זה, כגון שהתחייב בסכום כסף אם לא יגרש בנסיבות מסוימות ועד זמן נקוב. יש לציין, שמדובר בבעל שהתחייב באופן חוקי מלא בדינו להסכמתו, ויצא גם מחשש "אסמכתא" ע"י מעשה הקנין, על ידי שימוש לשון "מעכשיו אם לא אגרש עד..." ונוסף לכך שההסכם התקיים בנוכחות בי"ד חשוב. בכגון זה נחשב הבעל כמחויב מן הדין לפי משמעות מונח זה בדברי מרן ה"חזון איש", ומעיקר הדין אין לפסול מטעם מעושה, וכמו שציין מרן החז"א: "ומיהו זה דוקא כשנתחייב הקנס מעכשיו ובקנין המועיל".
ישראל, 1971

האם ה"New York "Get Law" יוצר בעיית "גט מעושה"?

בשנת 1992 חוקק המחוקק של מדינת ניו יורק חוק המאפשר לבית המשפט לקחת בחשבון סרבנות גט בקביעת גובה המזונות ו/או חלוקת הרכוש בין הצדדים:

ה"New York "Get Law"

Domestic Relations Law, 236[B]5

בהכרעה בסוגיה של רכוש בענייני נישואין וגירושין... רשאי בית המשפט – כשהדבר אפשרי ומתאים – להתחשב בהשפעה הצפויה שתהא למניעת נישואים שניים (במסגרת דתית).

ארה"ב, 1992

" ה"New York "Get Law" מוציאה גט מבעל בצורה ישירה ומובהקת תחת לחץ"

Chaim Z. Malinowitz

The New York State Get Law: An Exchange,
31:3 TRADITION 23, 26 (1997)

אין דרך הגיונית לחשב את הלחץ שתקנת הגט של ניו יורק מפעילה על בעל כלחץ עקיף. התקנה מוציאה גט מבעל בצורה ישירה ומובהקת תחת לחץ של הפסד כספי.

ארה"ב, 1997

"אני מאמין ש ה"New York "Get Law" ... הוא רעיון רע", אך רוב הגטין כשרים

Michael Broyde

The New York Get Law: An Exchange
31:3 TRADITION 27, 39 (1997)

אני מאמין שתקנת הגט של נוי יורק משנת 1992 הוא רעיון רע. כמו כל חקיקה חילונית כפייתית הבאה לאכוף את הלכה, עליה לאכוף אך ורק נורמות יהודיות המקובלות על כל הקהילה ההלכתית. אף על פי כן, אני מאמין שרוב הגטין שסודרו לאור תקנת הגט של נוי יורק משנת 1992 הם, בסופו של דבר, כשרים באופן מינימלי.

ארה"ב, 1997

**"אמנע מלסדר קידושין של אנשים... שהתגרשו לאחר חקיקת ה New York
"Get Law"**

J. David Bleich

Get Law 32:1
TRADITION 99 (1998)

אני מסכים עם מסקנתו של הרב מלינוביץ [שתקנת הגט של נוי יורק מפעילה לחץ כלכלי על הבעל]. אני אמנע מסידור קידושין של אנשים תושבי נוי יורק שהתגרשו לאחר חקיקת תקנת הגט של נוי יורק 1992, אלא אם כן הוא ברור בהחלט שבעת ביצוע הגט לא היה כל נושא משני תלוי ועומד בפני בית המשפט.

ארה"ב, 1998

**חזקה היא ש"טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו" (מוטב לאישה 'לשבת
בשניים' מאשר לשבת אלמנה)**

נאמר בגמרא "טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו" [מוטב לאישה 'לשבת בשניים' מאשר לשבת אלמנה]. האם אפשר להשתמש באמירה שכזו, על טבע האישה, להכרעות הלכתיות?

**החזקה מונעת מאישה המבקשת חליצה מ'מוכה שחין' מלטעון "מקח טעות"
תלמוד בבלי, בבא קמא, דף ק"י, עמוד ב'**

אלא מעתה, יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה, דאדעתא דהכי לא קדשה עצמה! התם אן סהדי דמינח ניחא לה בכל דהו, כריש לקיש, דאמר ר"ל: טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו.

הרב שטיינזלץ

**אלא מעתה יבמה שנפלה לייבום לפני מוכה שחין תצא בלא חליצה, שעל
דעת כן שתצטרך להינשא לאדם כזה לא קדשה עצמה לאחיו שמת!**
ומשייבים: שם אנו עדים כלומר הכל יודעים שנוח לה בכל שהוא ואף אם הייתה יודעת שאולי תיזקק לאותו יבם הייתה מתקדשת. כדברי ריש לקיש, שאמר ריש לקיש ככלל: שגור הוא בפי הנשים לומר: טוב לשבת בשניים, כלומר, בנישואין, מלשבת אלמנה. שעדיף לאישה להיות עם גבר כלשהו מאשר להיות בבדידות.

בבל, 200-500 אח"ה"ס

**החזקה מונעת מבית הדין לכפות בעל לגט מעבר לרשימת העילות המפורשת
שמופיעה בגמרא**

מרדכי, כתובות, פרק ז', סימן ר"א

כתב ראבי"ה, אף על גב [אף על פ] דנכפה לגבי אשה מום הוי משם אין ראייה להחשיבו מום גבי איש, דאשה בכל דהו ניחא לה [משום שאשה בכל שהוא נוח לה], ותדע דלא קתני [לא שנינו] נכפה גבי מומי דאיש [לגבי מומים של איש] ואין בידינו לכפות בלא ראייה ברורה...

ר' מרדכי אשכנזי, אשכנזי, 1250-1298

החזקה מבוססת על אמת 'אונטולוגית' ואיננה ניתנת לסתירה

הרב יוסף דב סולובייצ'יק

"זה סיני" - הרצאה שניתנה בתמוז תשל"ה לפני ועידת הרבנים של ארה"ב (הודפס כחוברת ללא ציון התאריך)

לא רק ההלכות, אלא גם החזקות שחז"ל הנהיגו לדון על פיהם בדיני התורה לא ניתנות לערעור... ניקח לדוגמא את החזקה... "טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו". אין לכך כל

קשר למעמדה החברתי והפוליטי של האישה בזמן העתיק. אין החזקה בנויה על גורמים סוציאולוגיים. זהו פסוק בבראשית: "ואל אישך תשוקתך" (בראשית ג, טז). זוהי קללה מטאפיזית מוטבעת בשורש האישיות הנשית... הבדידות של האיש עבורו חוויה כל כך מחרידה כמו הבדידות לאישה- וזה לא ישתנה לעולם כימי השמים על הארץ. אין זה עובדה פסיכולוגית אלא עובדה אקזיסטנציאליסטית. אין זו תוצאה של סטטוס נחות של האישה, אלא זה מתחייב מההבחנה היסודית בין אישיות האישה ובין אישיות האיש.

ר' יוסף דב סולובייצ'יק, ארה"ב, 1993-1903

החזקה מבוססת על אמת 'אמפירית' ואיננה ניתנת לסתירה כל עוד יש נשים כלשהן שמוכנות לחיות עם בעל כזה

Rabbi J. David Bleich
KIDDUSHEI TA'UT: ANNULMENT AS A SOLUTION TO THE AGUNAH PROBLEM, 33
(TRADITION 90, 106, 108, note 28 (1998)

כפי שצוטט בדיונים התלמודיים הרלוונטיים, הביטוי אינו משקף אמת פסיכולוגית המתארת את כלל הנשים, וכמו כן אין בו הכללה חברתית של תגובותיהן של רוב הנשים. על כן האפשרות של נשתנה הטבע, כלומר שעובדות או ערכים סוציאולוגיים, פסיכולוגיים או כלכליים השתנו, אינה רלוונטית...

...כפי שהדברים הנם, היישום של התפיסה של הגמרא של טב למיתב טן דו מבסס אך ורק את הרעיון שיש נשים המוכנות לקבל מערכת יחסים כזאת... מכיוון שישנם גברים הסובלים מפגמים שלדברי המחברים הם בולטים אשר מוצאים לעצמן בנות זוג, גם כאשר הם מגלים את קיומם של פגמים אלו, ברור שגם בתקופתנו לפחות חלק מהנשים מוכנות להינשא לגבר עם פגמים אלו.

הערה 28: טב למיתב טן דו מצוטט על ידי הגמרא כדי להסביר מדוע יש נשים המסכימות להינשא למוכה שחין וכיוצא באלה. שזה אכן נכון לגבי חלק מן הנשים ניתן להדגמה אמפירית ללא צורך בהסתמכות על אמונה דוגמטית.

ארה"ב, 1998

החזקה מבוססת על אמת 'אמפירית' שניתנת לסתירה במקרים מסוימים

Rabbi Michael Broyde, Marriage, Divorce and the abandoned Wife in Jewish Law: A Conceptual Understanding of the Agunah problems in America (1999) Pg. 116

השאלה המתבקשת צריכה להתיישב. כיצד יש להבין את הכלל של "טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו"?

השאלה היא כיצד אפשר לשקול את העניין של קידושי טעות כאשר העקרון התלמודי מניח שעדיף לכל אישה להיות נשואה מאשר להיות לא נשואה? עניין זה דורש תשובה ישירה: העיקרון התלמודי לא השתנה בצורה גלובלית לגבי כל הנשים (בכל העולם), אבל מניח הנחת יסוד שעדיף לאישה להיות נשואה, אפילו אם הזוגיות אינה אידיאלית, מאשר להיות לא נשואה. על פי גישה זו, אין ליישם את העיקרון במקרה שבו מוכח מהעובדות - במקרה הספציפי או בכלל - שהוא אינו נכון.

החזקה מבוססת על אמת 'אמפירית' שאינה רלוונטית כלל בזמן הזה

,Susan Aranoff
Two Views of Marriage - Two Views of Women : Reconsidering "tav lemetav tan 'du milemetav armelu
Nashim 3 (2000), pp. 199-227; p. 212, p. 218

בכלל "טב למיתב" התלמוד אינו רואה חזקה שאישה תסכים בידועין להינשא, או תעדיף להישאר, עם גבר שפגמיו הם כה חמורים, כגון הכאה, התעללות או נטישה של אשתו וילדיו. בתלמוד אין אסמכתא ברורה שתוכל לחייב בית דין בן זמננו - או אף להעניק לו כוח - להניח שעגונה בימינו תסכים להינשא או להתחבר לבעל מום מסוכן שכזה. כמו כן, נוכחנו לראות שהתלמוד אינו מתחשב בהנחות ביחס לכוונותיה של האישה, אלא רק בנסיבות ספציפיות מאוד, ובדרך כלל מתנסח בלשון יחיד וביחס לאישה ספציפית. על בסיס זה אפשר לטעון שאין מקום לקבלת הכללות גורפות באשר לנשים בבתי הדין בזמננו, ויש להתחשב בגורמים מסוימים המשפיעים על עמדת אישה ביחס לנישואין. כיום, למשל,

גורמים שונים כמו מצבה הכלכלי של האישה ומעמדה החברתי בקהילה, וכן המציאות של אמצעי מניעה מודרניים, מפחיתים עוד יותר את הסבירות שאישה תינשא בידועין לגבר שאינו מן הישוב, ובודאי לא לגבר שיש לו 'מום גדול'.

[...]

מאמר זה גורס כי גם בתלמוד הכללי 'טב למיתב' לא היה כלל משפטי קשיח שבו היה אפשר להכריע כל טענה בדבר קידושי טעות. אדרבא, מלכתחילה מושג זה היה מצומצם הרבה יותר ולא היה לו מעמד של חזקה קבועה ובלתי-משתנה שנשים תסכמנה להינשא בידועין לכל איש, אפילו אכזרי ואלים, ובלבד שלא תיוותרנה בגפן.

ארה"ב, 2000

6-השלכה של גט פסול – ממזרות

ההגדרה של "ממזר" היא ילד שנולד לאישה נשואה מגבר שאינו בעלה. היהדות מתייחסת בחומרה כלפי הממזר. אישה שלא קיבלה גט כשר מבעלה נחשבת כנשואה ולכן ילדיה מגבר זר יחשבו כממזרים.

ילד שנולד לאישה נשואה מחוץ למסגרת נישואיה - ממזר

דברים פרק כ"ג, פסוק ג'

לֹא יָבֵא מִמְזַר בְּקֶהֱל יְהוָה גַּם דֹּר עֲשִׂירִי לֹא יָבֵא לוֹ בְּקֶהֱל יְהוָה:

תורה, חוק מקראי

ההשלכות המעשיות של "הגט המעושה" - ממזר

רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פרק ט"ו, הלכות א' ו-ז'

אי זהו ממזר האמור בתורה? זה הבא מערוה מן העריות, חוץ מן הנדה שהבן ממנה פגום ואינו ממזר; אבל הבא על שאר העריות - בין באונס בין ברצון, בין בזדון בין בשגגה - הולד ממזר. ואחד זכרים ואחד נקבות - אסורין לעולם, שנאמר "גַּם דֹּר עֲשִׂירִי", כלומר לעולם.

ממזר מותר לישא גיורת, וכן הממזרת מותרת לגר, והבנים משניהם ממזרים, שהולד הולך אחר הפגום, שנאמר "בְּקֶהֱל ה'", וקהל גרים אינו קרוי קהל י"י.

ר' משה בן מימון (רמב"ם), ספרד-מצרים, 1135-1204

חשש להשלכות של הגט על ממזרות

שולחן ערוך, אבן העזר, סימן מ"ט, סעיף ג'

כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקדושין - לא יהא לו עסק עמהם להורות בהם, שבקל יכול לטעות ויתיר את הערוה וגורם להרבות ממזרים בישראל.

ר' יוסף קארו, ספרד-ארץ-ישראל, 1488-1575